

Notat

Dato: 18. april 2007

Dokument nr. Dok: 327313

Kirkeministeriet

Sagsbehandler
Paolo Perotti

Kongehusets stilling i Den danske Folkekirke

I forbindelse med Færøernes overtagelse af sagsområdet folkekirken, jf. lov nr. 578 af 24. juni 2005 ("overtagelsesloven") er der rejst spørgsmål fra færøsk side, om dronningen kan være overhoved for den færøske kirke og f.eks. autoriserer ritualer m.v.

I medfør af grl. § 6 skal kongen høre til den evangelisk-lutherske kirke.

I medfør af overtagelseslovens § 3 har de færøske myndigheder den lovgivende og udøvende magt inden for de sager og sagsområder, der overgår. Det fremgår af lovens bemærkninger, at statsforfatningsretlige anliggender ikke kan overlades til de færøske myndigheder, f.eks. spørgsmål om kongehusets forhold eller spørgsmål der angår ministres retlige ansvar.

Kongen og den danske folkekirke

Der blev ikke ved Reformationen tillagt kongen nogen lovgivningsmyndighed som kirkens overhoved. Den myndighed som kongen udøvede i religiøse anliggender, afledtes som myndigheden i andre anliggender fra kongens egenskab af statshersker.

Med grundloven af 1849 skete en kompetencefordeling mellem konge, parlament, regering og domstole. Retsstillingen var herefter den, at reguleringen af de kirkelige anliggender skete gennem statsmagtens organer, og der tilkom fortsat ikke kongen beføjelser i kirkelige anliggender i nogen egenskab af overhoved for kirken.

Folkekirkens øverste beslutningsorganer er Folketinget og regeringen. Lovgivningsmagtens kompetence er kun indskrænket af grundlovens bestemmelser og andre forfatningsretlige regler. Grl. § 4 fastsætter, at den evangelisk-lutherske kirke er den danske folkekirke og understøttes som sådan af staten. Det antages i den kirkeretlige teori, at grl. § 4 skal fortolkes således, at bekendelsesgrundlaget er direkte fastlagt i bestemmelsen med den konsekvens, at en ændring af de i Danske Lov nævnte bekendelsesskrifter vil kræve grundlovsændring. Det er dog i andre dele af den juridiske litteratur antaget, at bekendelsesskrifterne ikke er forfatningsmæssig bestemt, og at en vis ændring i opregningen derfor vil kunne ske ved lov under forudsætning af, at folkekirken forbliver inden for den evangelisk-lutherske konfession, jf. Hans Gammeltoft-Hansen, Danmarks Riges Grundlov med kommentarer, 2006, side 136 med tilhørende litteraturhenvisninger.

En række beslutninger i kirkelige forhold sker fortsat ved kongelige anordning eller ved kongelig resolution. Det er en gyldighedsbetingelse, at en minister har kontraseret, jf. grl. § 14. Beslutningerne sker på ministrenes ansvar, da kongen efter grl. § 13 er ansvarsfri.

Kontrasignaturkravet gælder ”de lovgivningen og regeringen vedkommende beslutninger”, og dette udtryk må iflg. litteraturen forstås i vid betydning som omfattende alle kongelige beslutninger som led i statsstyret. I modsætning hertil kræver kongens rent private dispositioner ikke ministerunderskrift. Det er i praksis antaget, at ansættelse af hoffets tjenestemænd og ordenstildelinger kan ske uden kontrasignatur. Underskriftskravet gælder kun retsakter (tilkendegivelser der fremkalder nærmere angivne retsvirkninger), men ikke faktiske handlinger, selv om de foreligger i skriftlig form, som f.eks. en tale under et statsbesøg. Sådanne dispositioner kræver dog typisk regeringens forudgående godkendelse.

Folkekirkens liturgi

Den udtrykkelige retsnormering af liturgiske spørgsmål sker ved kongelige resolution eller kongelig anordning efter kirkeministerens indstilling (og kontrasignatur). Det hjemmelsmæssige grundlag herfor er retssædvane. Der er således ved kongelig resolution f.eks. autoriseret bibeloversættelser, salmebog og ritualer for dåb og nadver. Endvidere er der ved kongelig anordning fastsat bestemmelser om dåb og konfirmation.

Grønlands ordning

I forhold til lov nr. 264 af 6. maj 1993 om kirken i Grønland udgør Grønland et selvstændigt stift inden for den danske folkekirke. Det betyder, at alle ekspeditioner der implicerer kongen skal forelægges via en dansk minister. Det gælder såvel udnævnelser som f.eks. autorisationer af bibeloversættelser m.v.

Færøerne

Kirkeministeriet har forelagt Justitsministeriet spørgsmålet om, hvorvidt beslutninger inden for kirkelige forhold, som fortsat ønskes truffet ved kongelig anordning eller kongelig resolution, kan kontrasignes af en færøsk minister. Justitsministeriet har oplyst, at dette ikke er statsretligt muligt, idet sådanne beslutninger skal være forsynet med en (dansk) ministers underskrift, jf. grundlovens § 14.